

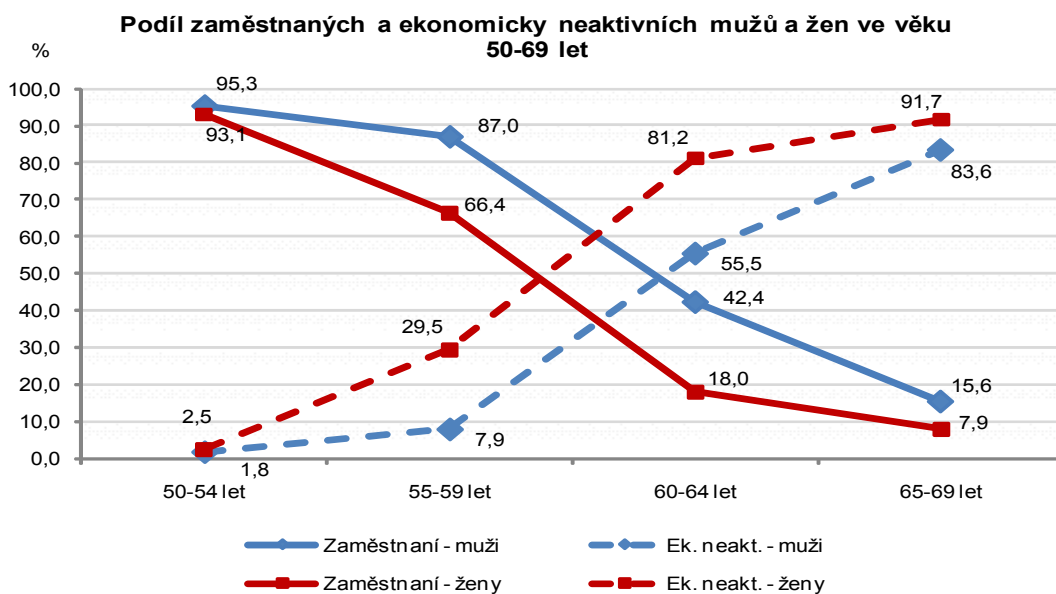
ANALÝZA

ČTVRT MILIÓNU NEAKTIVNÍCH DŮCHODCŮ CHTĚLO PRACOVAT

V roce 2012 byli v rámci výběrového šetření pracovních sil dotazováni respondenti ve věku 50-69 let na téma jejich odchodu do důchodu. Přechod mezi aktivitou a neaktivitou probíhá v České republice velmi rychle a soustřeďuje se do období vzniku nároku na starobní důchod a několika málo následujících let. 244 tis. neaktivních důchodců uvedlo, že chtělo v okamžiku ukončení ekonomické aktivity nadále pracovat.

Česká republika patří k členským zemím EU, které se vyznačují nadprůměrnou mírou zaměstnanosti v celé široké skupině produktivního věku 20-64 let. Zatímco čeští muži mají znatelně vyšší míru zaměstnanosti než průměr EU27, jinak je tomu u žen, které jsou pod unijním průměrem. To je v první řadě způsobeno stanovenou věkovou hranicí pro vznik nároku na starobní důchod. Po jejím dosažení nebo brzy poté končí své pracovní aktivity převážná většina občanů.

Podle výsledků ad hoc modulu 2012 na téma Odchod z práce do důchodu pracují ve skupině 55-59letých více než tři čtvrtiny všech respondentů, ale v následující pětileté skupině 60-64letých to bylo pouze třicet procent občanů. Tento zlom je patrný jak u mužů (snížení podílu zaměstnaných o více než polovinu z 87 % na 42,4 %), tak zejména u žen (pokles podílu pracujících ze dvou třetin ve skupině 55-59letých na 18 % ve skupině mladších šedesátnic). Jedná se jednoznačně o přeliv do kategorie ekonomicky neaktivních, protože nezaměstnanost po dosažení šedesáti let je již nízká.

Zdroj: ČSÚ - VŠPS

ANALÝZA

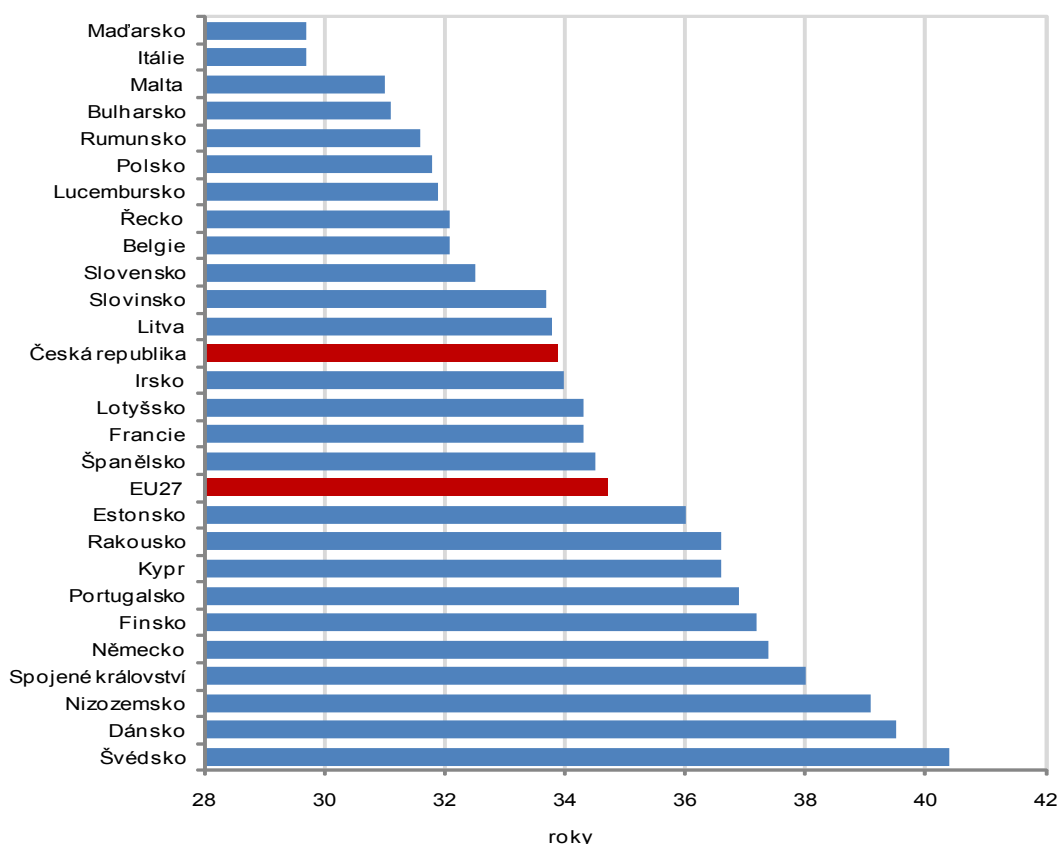
Metodická poznámka: Ad hoc modul „Odchod z práce do důchodu“ byl zaměřen na věkovou skupinu 50-69letých respondentů. Šetření probíhalo celoročně ve vybraném vzorku bytových domácností a výsledky byly převáženy na populaci ČR v ročním průměru.

Délka aktivního života v ČR je stále nižší než unijní průměr

Eurostat publikuje hodnoty ukazatele délka pracovního života (Duration of working life). Ta je konstruována na základě pravděpodobnostního modelu kombinujícího demografická data a výsledky výběrového šetření pracovních sil (VŠPS - LFS). Uvádí předpokládanou průměrnou dobu pracovní aktivity 15leté osoby na trhu práce. Celkově je délka aktivního života ovlivněna řadou faktorů, např. délkou vzdělávání, péčí o děti a ve významné míře i dobou ukončení aktivity na trhu práce.

Podle údajů za rok 2011 dosáhla délka pracovního života v průměru za celou EU 34,7 roku, ale v naší republice to bylo 33,9. Předpokládaná délka pracovního života českých mužů (37,2) se liší od průměrné mužské délky aktivity EU27 jen málo. U žen ale dosahovala pouze 30,5 roku a byla o 1,4 roku nižší než je očekávaná průměrná délka aktivity žen v EU27.

Délka pracovního života 15letých a starších v roce 2011

Zdroj: Eurostat - LFS

ANALÝZA

Přetrvávají velké rozdíly v pracovní aktivitě mužů a žen ve věku 60-64 let.

Míra zaměstnanosti v naší republice je u mužů i u žen vysoká až do šedesáti let. Zaměstnanost 60-64letých pak ovlivňuje nejen rozsah zapojení starobních důchodců do práce, ale i skutečnost, že řada osob, zejména mužů, ještě neměla nárok na starobní důchod a dále i to, že někteří aktivní muži a ženy sice již mají nárok na důchod, ale ještě o něj nepožádali.

Ve skupině 60-64letých starobních důchodců pracovalo více žen než mužů, to je však dáno rozdílnou hranicí pro odchod do důchodu. V relativním vyjádření bylo zapojení starobních důchodců vyšší u mužů než u žen. Jestliže vezmeme v úvahu, že po přepočtu na celkovou populaci ještě sto tisíc pracujících mužů nemělo nárok na starobní důchod nebo o něj ještě nepožádalo, je celkový počet pracujících mužů v porovnání se ženami v tomto věku dvojnásobný.

Největší diference v ekonomické aktivitě mužů a žen se v současné době koncentrují ve skupině mladších šedesátníků. Počet pracujících mužů důchodců ve věku 65-69 let je sice vyšší než počet důchodkyň, ale celkově v tomto věku pracovalo necelých 70 tis. osob, což ovlivňuje celkovou zaměstnanost jen málo. Pracovní aktivita v tomto věku má však nesporně pozitivní dopad na ekonomické postavení jednotlivých osob.

Starobní důchodci a osoby nepobírající důchod podle ekonomického postavení ve věku 55-69 let

v tis.

Ekonomické postavení	Osoby pobírající řádný nebo předčasný starobní důchod			Osoby nepobírající žádný důchod		
	55-59 let	60-64 let	65-69 let	55-59 let	60-64 let	65-69 let
	Úhrnem					
Celkem	98,8	549,4	593,2	491,9	121,7	5,4
z toho:						
Zaměstnaní	13,3	86,2	62,3	460,9	115,5	5,4
Ekonomicky neaktivní	83,8	457,6	527,4	7,4	3,8	-
	Muži					
Celkem	8,4	203,1	261,9	276,5	105,8	3,9
z toho:						
Zaměstnaní	2,1	36,1	37,7	260,2	99,9	3,9
Ekonomicky neaktivní	5,8	164,1	222,0	3,2	3,7	-
	Ženy					
Celkem	90,3	346,4	331,4	215,4	15,9	1,5
z toho:						
Zaměstnaní	11,2	50,1	24,6	200,7	15,6	1,5
Ekonomicky neaktivní	77,9	293,5	305,3	4,2	.	-

Zdroj: ČSÚ - VŠPS

ANALÝZA

Ekonomicky neaktivní důchodci ukončili svou pracovní činnost převážně z důvodu dosažení věku odchodu do starobního důchodu, nebo když bylo možné odejít do jiného druhu důchodu (např. invalidní, vdovský). Tyto důvody dominovaly jak u mužů, tak i u žen a uvedlo je 86 % dotazovaných důchodců. Třetím nejčastějším důvodem byly zdravotní důvody respondentů (7 %), častěji je uváděli muži jako důsledek vykonávané profese. Zdravotní důvody byly nejvíce frekventované u řemeslníků a opravářů, pracovníků obsluhy strojů a zařízení a pracovníků ve službách a prodeji. Každý dvacátý neaktivní důchodce pak uvedl, že hlavní příčinou odchodu z aktivního života byla ztráta práce a nemožnost najít jiné zaměstnání. Tento důvod byl nejčastěji uváděn ve stejných skupinách profesí, jako tomu bylo u případů ukončení aktivit ze zdravotních důvodů.

Mnozí neaktivní důchodci by rádi dále pracovali

Více než pětina (21,5 %) neaktivních důchodců do sedmdesáti let si přála v době ukončení pracovní činnosti dále pracovat. V přepočtu výsledků AHM 2012 na demografická data to znamená, že jejich počet dosáhl 244 tis. Neaktivní důchodci jsou tak výraznou pracovní rezervou, jejíž využití je při současné situaci na trhu práce problematické.

V řadě zemí západní Evropy osoby v předdůchodovém a důchodovém věku využívají možnosti omezení počtu odpracovaných hodin a prodlužují tak svou délku pracovní aktivity. Omezení pracovní doby využívá nebo předpokládá její využití jen malý počet osob, které nepobírají starobní důchod. Naopak každý druhý pracující důchodce pracuje na kratší pracovní dobu. Většina z nich přitom uvedla, že by ráda pracovala v rozmezí jeden až tři roky.

Přes 80 % pracujících důchodců uvádělo jako důvod svého zaměstnání finanční zajištění (zajištění příjmu, kombinace udržení důchodu a příjmu). Pětina aktivních důchodců pracovala hlavně z nefinančních důvodů. Respondenti se vyjadřovali, že je práce baví, nebo že chtějí udržet sociální kontakty na svém pracovišti. Mezi nefinanční důvody patří i případy, kdy respondenti nebyli schopni sehnat náhradu ve své práci nebo nenašli osobu, které by předali své podnikatelské aktivity. Relativně nejčastěji uváděli nefinanční důvody Specialisté, Techničtí a odborní pracovníci a Pracovníci ve službách a prodeji.

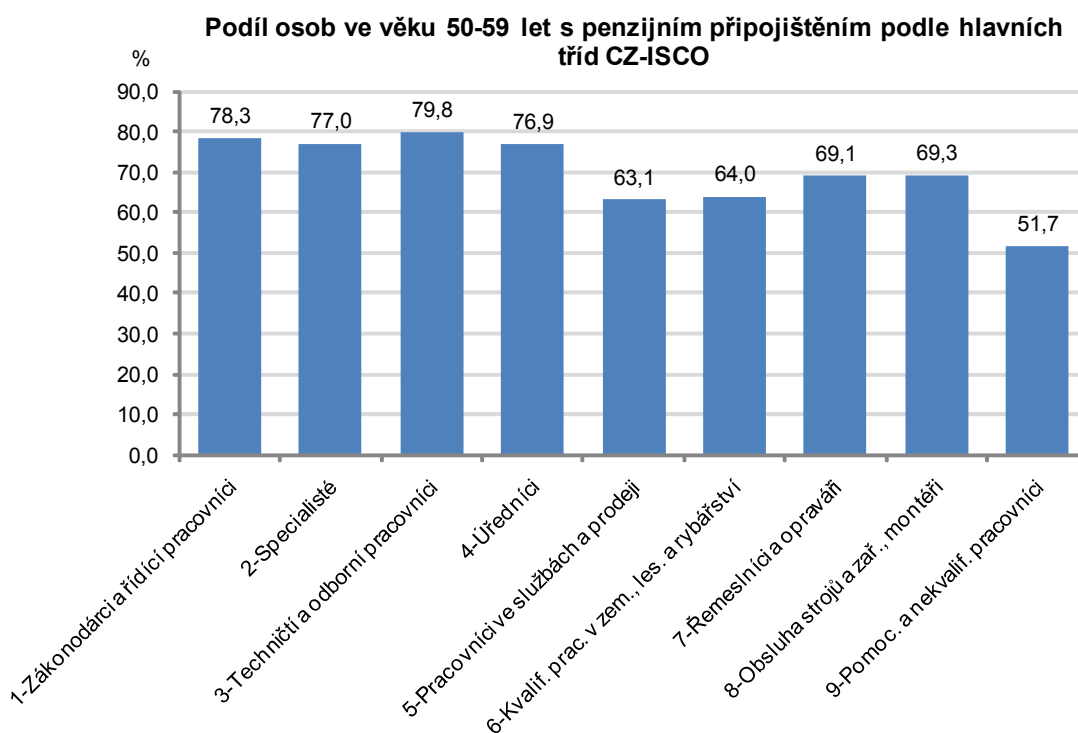
Většina padesátníků využívá systém penzijního připojištění

Ve veřejnosti je široce diskutována otázka ekonomického zajištění osob na odpočinku. Možnosti stávajícího systému penzijního připojištění již využívá většina současných padesátníků. Na otázku, zda budou mít respondenti ve věku 50-59 let po dosažení důchodového věku nárok na plnění z penzijního připojištění, jich více než dvě třetiny odpovíděly kladně (68,3 %).

Je zřejmá určitá diferenciacce podle postavení respondentů. K hranici osmdesáti procent se blíží podíl penzijně připojištěných padesátníků v hlavních třídách zaměstnání Zákonníci a řídicí pracovníci, Specialisté, Techničtí a odborní pracovníci a v hlavní třídě Úředníci. O poznání nižší je jejich podíl v hlavní třídě Pracovníci ve službách a prodeji a v dělnických profesích včetně

ANALÝZA

Obsluhy strojů a zařízení. Nejnižší podíl připojištěných je ve skupině Pomocných a nekvalifikovaných pracovníků, kde je penzijně připojištěna pouze polovina respondentů.

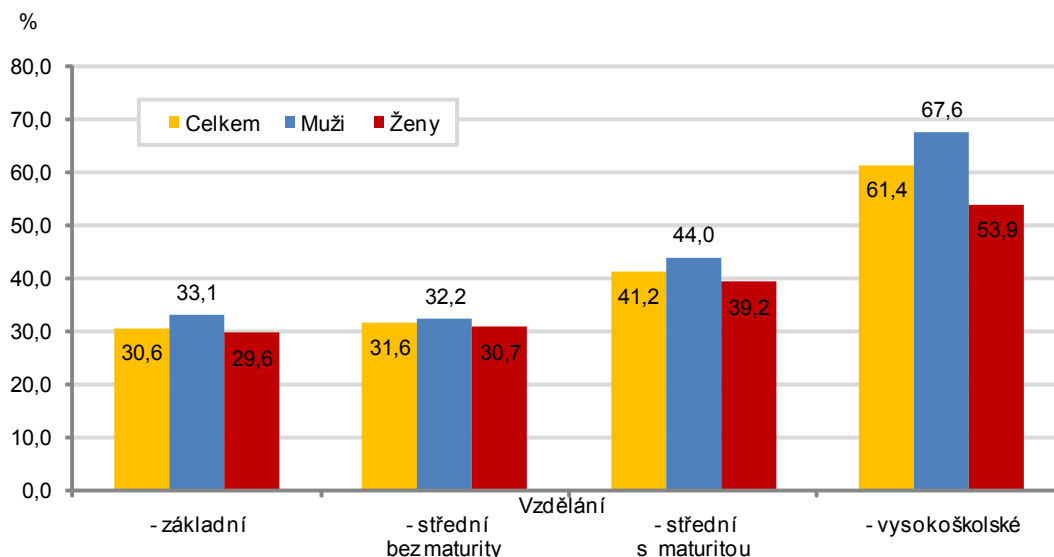
Zdroj: ČSÚ - VŠPS, AHM 2012

Velké hlavní třídy Pracovníků ve službách a prodeji a Řemeslníků a opravářů se vyznačují nadprůměrným podílem podnikatelů bez zaměstnanců. To může být jednou z příčin relativně nižšího připojištění v těchto profesích. Zatímco skupina podnikatelů se zaměstnanci vykazuje vůbec nejvyšší podíl připojištěných padesátníků (84 %), jinak je tomu právě v početné skupině pracujících na vlastní účet. Celkový podíl připojištěných padesátníků, podnikatelů bez zaměstnanců, dosáhl pouze dvou třetin (65,7 %). Podíl připojištěných zaměstnanců (71,2 %) je přitom vyšší než u samostatně výdělečně činných osob o 5,5 p.b. Vyšší podíl připojištěných je i u pomáhajících rodinných příslušníků, kde dosahuje prakticky shodné úrovně se zaměstnanci.

Pracující respondenti po padesátce byli dotazováni, zda chtějí pracovat i po dosažení věku odchodu do starobního důchodu. Odpovědi se značně lišily podle stupně vzdělání respondentů. Ve skupině osob se základním vzděláním by chtěla dále pracovat necelá třetina respondentů, ale mezi vysokoškoláky to bylo dvojnásobně více.

ANALÝZA

Úmysl respondentů nad 50 let pracovat i po vzniku nároku na starobní důchod podle stupně vzdělání

Zdroj: ČSÚ - VŠPS, AHM 2012

Podíl připojištěných respondentů v postavení pracujících na vlastní účet je nižší než v kategorii zaměstnanců. Většina podnikatelů včetně podnikatelů bez zaměstnanců však má v úmyslu pokračovat ve své aktivní činnosti i po dovršení věku nároku na starobní důchod. Zatímco po dosažení tohoto věku chce pracovat pouze třetina zaměstnanců, ve skupině pracujících na vlastní účet to byly dvě třetiny. Ve skupině podnikatelů se zaměstnanci dokonce přes 78 %. To je mimořádně odlišný pohled na aktivitu v poproduktivním věku. Řada pracujících na vlastní účet tak předpokládá, že své nižší penzijní zajištění bude kompenzovat prodloužením svých pracovních aktivit.

Zodpovědný vedoucí pracovník ČSÚ:
Kontaktní osoba:

Dalibor Holý, tel.: 274052694, e-mail: dalibor.holy@czso.cz
Marta Petráňová, tel.: 274054357, e-mail: marta.petranova@czso.cz

Oddělení informačních služeb – ústředí

Informace o inflaci, HDP, obyvatelstvu, průměrných mzdách a mnohé další najdete na stránkách Českého statistického úřadu: www.czso.cz | tel.: 274 052 304, 274 052 425, e-mail: infoservis@czso.cz